

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

10
2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 714 sahifa, 30-oktyabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrzoqov, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent
Djumaniyazov Maqsud Allazarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasida professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna SamDu IS instiituti professori
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Nomozova Qumri isoyevna Geologiya fanlari universiteti "Iqtisodiy geologiya" kafedrasida dotsenti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi PKQTUMOTMXHB mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Qishloq xo'jaligida innovatsion xizmatlar infratuzilmasini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	8
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich , professor, Zaynutdinova Umida Djalalovna , dotsent	
O'zbekiston-Turkiya do'stligi azaliy qadryatlarimiz zaminida yashab kelmoqda.....	13
O'sman Mesten , Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya-O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari	
O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishini davlat tomonidan	
qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish.....	15
Akkulov Abdulaziz Uralboyevich , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbekiston Respublikasini "Yashil" iqtisodiyotga o'tish istiqbollari. Muammolar va yechimlar.....	19
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li , doktorant	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "Yashil" iqtisodiyotning o'rni.....	26
Sevara Yaxshimuratova Rustam qizi , assistent-o'qituvchi	
Sanoat barqarorligini ta'minlashda yashil energetikaning o'ziga xos xususiyatlari.....	29
Kadirov Abdumalik Matkarimovich	
Republikamizda "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishda agroxizmatlarni	
rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	36
Mirzayev Q. J. , i.f.d., professor; Jonuzokov M. K. , assistent o'qituvchi	
"Yashil" obligatsiyalarni muomalaga chiqarishning nazariy va amaliy jihatlari.....	40
E. I. Nosirov , i.f.n., dotsent	
Turizm sohasidagi loyihalarni kreditlash amaliyotini takomillashtirish.....	46
Matkabilova Dilorom Xalilullayevna , PhD	
Koreya Respublikasida yashil (eko) turizmning rivojlanish yo'nalishlari va muammolari.....	51
Islomova Dilrabo Salomovna , kafedra assistenti	
Moliyaviy menejment tizimini transformatsiyalashda raqamli marketing	
samaradorligini baholashning nazariy yondashuvlari.....	55
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich , PhD, dotsent	
Samarqand viloyati ekologik turizm salohiyatidan samarali	
foydalanish asosida ekoturizm klasterlarini shakllantirish.....	62
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi , i.f.b.f.d.; Axrorov Farxod Baxriddinovich , i. f. n.; Xo'jamov Bobur , tadqiqotchi	
Ichki turizmni rivojlantirishda davlatning o'rni.....	68
Dehqonov Burxon Rustamovich , tayanch doktorant	
O'zbekistonda turizm sohasini rivojlanishiga global trendlarning ta'siri.....	72
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich , i.f.d., professor	
Assessment of the Current State of the Market and Procedure For Lending	
to Subjects of Tourism Services of the Republic of Uzbekistan.....	79
Karimova Aziza Maxomadrizoyevna , PhD, docent; Maqsudov Orif Shakirovich , assistant	
Islomiy moliya instrumentlari (muzoraba va mushoraka) va ularni tijorat banklarida qo'llash.....	84
Madraximova Gulasal , dotsent; Safarova Nasiba , magistrant	
Mamlakatimizda "Yashil" iqtisodiyot asosida barqaror rivojlanishni ta'minlashning o'ziga xos jihatlari.....	90
Mustafaqulov Yangiboy Bo'riqulovich , Todjimamatova Mashhura Erkinovna ;	
Nurmatova Hilola A'zamovna ; Berdieva Aziza G'anisher qizi ; Egamberdieva Oydin Abror qizi	
Ways to Improve the Green Recovery in Uzbekistan by Investment and Trade.....	97
Nurbek Khalimjonov , assistant	
Evaluating the Path Towards Sustainable Tourism Development in the Republic of Uzbekistan.....	102
Khusniddin Egamnazarov	
Nexus Between Climate Change and Energy Consumption in Uzbekistan: A Time Series Analysis.....	106
Sarvar Mamasoliyev ; Shodiyor Toxirov	
O'zbekistonda mice turizmni barqaror rivojlanishida qulay infratuzilma.....	112
Xalimova F. N. , katta o'qituvchi	
Ichki turizmni rivojlantirishning ilg'or xorijiy tajribasi va uni	
O'zbekistonda qo'llashning iqtisodiy afzalliklari.....	115
Matkarimov Jahongir Shamuratovich , mustaqil tadqiqotchi	
Agroturizmni rivojlantirish orqali hududlarning barqaror rivojlantirish imkoniyatlari.....	122
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna , kafedra dotsenti	
Turizm sektorida milliy hunarmandchilik mahsulotlarining rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	126
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna , kafedra assistenti	
Роль религиозного туризма в экономике Узбекистана.....	132
Рахимова Дилфуза Мирзакасимовна , преподаватель	
Turistik sanoatining investitsion jozibadorligini boshqarish va samaradorligini baholash.....	139
Sa'dullayeva Gulnoza Sodiq qizi , PhD	

Turizmga innovatsiyon texnologiyalarni joriy qilish shart sharoitlari	144
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li , doktorant	
O'zbekistonning "yashil iqtisodiy strategiyasi" va uni amalga oshirishning asosiy yo'nalishlari	147
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich , dotsent	
An Analysis of the Structure of Trade Between China and Uzbekistan	150
Cao Gang , PhD Candidate	
"Daka-Tex" MCHJ XKning marketing faolyatining takomillashtirish.....	160
Musyeva Shoira Azimovna , kafedra professori	
Mamalakat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda oziq-ovqat xavfsizligining o'rni.....	164
Ibragimov G'ayrat Ablaqulovich , PhD; Shukurova Nilufar Qahramonova , tadqiqotchi;	
Umirov Islombek Furkatovich , tadqiqotchi; Tojiqulov Samandar Orufjon o'g'li , tadqiqotchi	
MDH davlatlarida chorva va parandachilik o'sish dinamikasi	169
Abidov Abdujabbor Abduxamidovich , t. f.n., dotsent	
Tijorat banklarida foiz stavkaning likvidlilikka ta'siri.....	179
Berdiyarov Baxriddin Tavasharovich , iqtisodiyot fanlari doktori, professor	
O'zbekiston moliya bozorini jahon moliya bozoriga integratsiyalashuvining dolzarb masalalari	186
Burxanov Aktam Usmanovich , i.f.d., prof.; Xudoyqulov Xurshid Xurramovich , i.f.d., prof.	
O'zbekiston Respublikasining Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishiga oid	191
Ruzibayev Jahongir Nodirovich	
O'zbekistonda ikkilamchi qimmatli qog'ozlar bozori hozirgi holati tahlili.....	194
Ro'ziqulov Abdimo'min Qussam o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Raqamli texnologiyalar orkali turizm industriyasini rivojlantirish usullari	200
R. P. Zarikeyev , mustaqil doktorant	
Korxonada iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda inson resurslaridan foydalanish amaliyoti	206
Abdualimov Ashraf Qurbonaliyevich , doktorant	
Oliy ta'lim muassasalarida to'lov-kontrakt shakli mablag'lari bo'yicha xarajatlar va ular hisobining amaldagi holati	211
Abdujalilova Dilnoz Abdusattorovna , doktorant	
O'zbekistonda oziq-ovqat bozori nazariy tahlili.....	216
Abduraxmanova Zuxra Toxir qizi , doktorant	
Sug'urta munosabatlarini takomillashtirishning istiqbollari	221
Abdutarapova Dildora Farxodjon qizi , doktorant	
Functions of Management in Education and Its Significance	231
Akhatova Shakhnoza Akram kizi , teacher	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini moliyalashtirishni yangicha usullarini o'rganishning ayrim dolzarb masalalari	235
Ametov Quvondik Mamatjanovich , mustaqil izlanuvchi	
Yog'-moy sanoati korxonalarini kapitali rentabelligini oshirish yo'nalishlari.....	238
Amirzoda Hamrayev , katta o'qituvchi	
Banklararo to'lov tizimini raqamli iqtisodiyotdagi rolini oshirish choralari.....	244
Amonov Alisher , o'qituvchi	
Baholash faoliyatini raqamlashtirish istiqbollari.....	248
Bobirjon Aktamov , katta o'qituvchi	
Marketing xizmati samaradorligini baholashda PEST tahlil usulining ahamiyati va qo'llash imkoniyatlari	253
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li , katta o'qituvchi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining vujudga kelish zarurati, umumiy hisobotlarining tuzilishi va O'zbekistonning MHXSga o'tishida vujudga keladigan muammolar va ularni bartaraf etishning istiqbolli yo'nalishlari.....	259
Djurayeva Iroda Bahrom qizi , doktorant, o'qituvchi	
Samaradorlikni korxonada iqtisodiyotida tutgan o'rni	265
Fayziyeva Nilufar Shuxrat qizi , PhD, katta o'qituvchi	
Avtomobil transporti korxonalarida amortizatsiya xarajatlari va uning hisobini takomillashtirish masalalari...269	
G'anibayev Iloxomjon Shokiraliyevich , doktorant	
Turistlar statistik hisobini olib borish bo'yicha xalqaro standartlar va tajribalar tahlili	275
Jumanova Zilola To'ychiyevna , doktorant	
Tijorat banklari ipotekali kreditlarining qaytuvchanlik holatini barqarorlashtirish choralari	280
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li , kafedra o'qituvchisi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni amalga oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish.....	284
M. Samiyeva , kafedra assistenti	
Assessment of the Economic Effectiveness of the Railway Transport System	288
Mannonov Shahruhmirza Abdurashidovich , independent researcher	
O'zbekistonda mikromoliya tashkilotlarining iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish yo'llari.....	294
Nazarova Muslima Nazarovna , PhD, i.f.f.d., katta o'qituvchi	

Mamlakatimizda xizmat ko'rsatish sohasini rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	301
Odilov Dilshodjon Tulqinovich	
O'zbekistonda paxtachilik majmuasining iqtisodiy samaradorligini oshirish	307
Xoliqov Tolibjon Luptullaevich , kafedra assistenti	
Ta'lim tizimi boshqaruvida "time menejmenti" texnologiyalarini qo'llash.....	311
Radjabova Gavxar Umarovna , kafedra dotsenti	
Improving Trade Effectiveness Through Merchandising: Theory and Practice	316
Ravshan Aliyevich Allayorov , Associate Professor	
An'anaviy moliya tizimidagi yangi yondashuv va yechimlar	319
Abrorov Sirojiddin , PhD; Bunyod Usmonov , PhD	
Ijtimoiy fondlar va maqsadli jamg'armalar faoliyatini takomillashtirish.....	325
Samiyeva Gulnoza Toxirovna , PhD, i.f.f.d.	
Tikuv-trikotaj korxonalarining brend jozibadorligini marketing strategiyalari asosida oshirish.....	332
Sh. Sh. Ziyayeva , katta o'qituvchi	
Surxondaryo mintaqasining ekoturizm salohiyati nuqtayi nazaridan baholash	337
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li , mustaqil tadqiqotchi	
Совершенство учета неиспользованных основных средств в Республике Узбекистан.....	340
Усманов Фаррух Обитжонович , научный сотрудник кафедры	
An'anaviy moliya tizimining metodologik muammolari, shuningdek moliya tizimida yuz beruvchi inqirozlar va ziddiyatli vaziyatlarning yuzaga kelish sabablari	348
Xabibullayev Dadajon Ro'ziboyevich , stajor tadqiqotchi	
Dehqon xo'jaliklarida mahsulot yetishtirish samaradorligini oshirishda tomorqa xizmati klasterlarini takomillashtirish	355
Xamrayeva Sayyora Nasimovna , kafedra professori; Ochilova Nargiza Akramovna , doktorant	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	360
Nosirov Javlonbek Jamoliddin o'g'li , doktorant; Raxmatov Ziyodullo Nosirovich , dotsent	
BMT Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida kambag'allikni qisqartirish va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash masalalari.....	363
Yusupov M. S. , PhD	
Мировые финансовые центры точки роста экономики	369
Абдуллаев Анвар Фархадович , PhD., доцент кафедры	
XX asr jadid ma'rifatparvarlari Abdurahmon Toshkandiy va Abdulla Avloniy ijtimoiy qarashlaridagi umumiylik va xususiqlik	375
Abrorxon Asatulloev Asatulloevich , PhD	
Математическое обоснование вычисления моды и медианы в статистике.....	379
Бердикулова Ирода Райимкуловна , старший преподаватель; Усманов Шахзод Шохрухович , студент	
Yirik soliq to'lovchi korxonalar faoliyatini rag'batlantirishda soliq ma'murchiligining istiqbollari.....	390
G'aniyev Shaxriddin Vohidovich , i. f. d., Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich , PhD	
Sog'lomlashtirish turizmi klasterlari faoliyatida innovatsion faoliyatni boshqarishning kross-innovatsiyalar asosidagi modeli	395
G'ofurov Azizbek Umarjonovich , mustaqil tadqiqotchi	
Tijorat banklari faoliyatidagi kredit risklarini boshqarishni takomillashtirish yullari.....	400
J. Y. Isakov , i.f.d, professor	
Mehnat bozorining raqamlashgan iqtisodiyotdagi statistik masalalari.....	405
A. Abduvohidov , i. f.d., professor	
Davlat oliy ta'lim tashkilotlarida xarajatlar hisobini yuritish.....	407
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich , PhD	
Актуальная ситуация в сегменте теневой экономики в Республике Узбекистан.....	412
Кошанов Абдимурат , независимый исследователь	
O'zbekistonda moliyaviy hisob va hisobotni MHXSlariga transformatsiya qilishda asosiy vositalar hisobini tashkil etish masalalari	416
Qurbonova Shaxrinoz , doktorant	
Erkin iqtisodiy hududlarda investitsion faollikni oshirish masalalari.....	420
Qilicheva Kamola Muzaffarovna , mustaqil tadqiqotchi	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida).....	425
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich , erkin izlanuvchi	
Sug'urtada assistans xizmatlarini takomillashtirish	433
Maxmudov A. M.	
Цифровизация бухгалтерского учета.....	439
Мирсодиқова Дилобар Дилшод кизи , самостоятельный соискатель	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini rivojlantirishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish.....	445
Nasurova Kamola Ravshanovna , PhD	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	451
Нуриллаев Рахмат Ярашевич , к.с.х.н., доцент; Нуриллаев Шердил Жамолiddin угли , магистр	

Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	456
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Uy-joy fondi boshqaruvini samarali tashkil etish	460
Berdiyeva Dilfuza Axatovna, PhD, dotsent	
Экономика знаний как высший ступень развития инновационной экономики	466
Хасанхонова Нодира Исаметдиновна, PhD	
Kichik biznes subyektlarini samarali investitsiyalashning ilg'or xorijiy davlatlar tajribasi.....	471
Ruziyeva Dilobar Isomjonovna, iqtisod fanlari nomzodi	
Davlat-xususiy loyihalarining mazmun-mohiyati, ilmiy-nazariy asoslari	481
Suleymanov Farrux Raximjonovich, mustaqil izlanuvchi	
Комплексный анализ хозяйственно-экономической деятельности и устойчивости АО "Узавтосаноат" 487	
Туйчиев Комилжон Лазизович, доцент кафедры	
Экономическая сущность и важность повышения эффективности	
производства каракулеводческой продукции.....	493
Тулкин Хайтмуродович Фармонов, профессор; Нуриллаев Жамолиддин Ярашевич, докторант	
O'zbekistonda tijorat banklari emission operatsiyalarining dolzarb masalalari	499
O'ktamova Nozima Narzulla qizi, PhD, kafedra dotsenti	
Инновационные методы энергосбережения как способ повышения	
конкурентоспособности предприятия	503
Хамдамова Гавхар Абсаматовна, к.э.н., профессор	
Hudud sug'oriladigan yerlarida suv resurslaridan foydalanish holati tahlili	508
Shoxujayeva Zebo Safoyevna, i. f. n., professor, katta ilmiy xodim	
Hududlarning moliyaviy-investitsion salohiyatini oshirishning nazariy va amaliy jihatlari	513
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, kafedra dotsenti i. f. d.	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xodimlar faoliyatining axborot tizimlarini samarali tashkil qilish.....	521
Yuldashev Furqat Nurilloevich, doktorant	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyoti sharoitida elektron biznesni rivojlantirish yo'llari	524
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich, PhD; Akramov G'ayrat Otobek o'g'li, talaba	
An Analysis of Green Taxation and Its Effect on Economic Growth	530
Fayzieva Nargiza Rabimovna, PhD	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning nazariy jihatlari	537
Qurbonov Jasurbek Pozilovich, kafedra dotsenti	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm industriyasining rivojlanishi va istiqboli	540
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich, PhD, kafedra dotsenti	
O'zbekistonda energetika korxonalarini faoliyatida korporativ	
boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	544
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna, mustaqil tadqiqotchi	
O'rta Osiyo davlatlarida rekreatsiya turizmi.....	548
Shaymanova Nigora Yusupovna, doktorant	
Korxonaga investitsiyalari xususidagi ilmiy-nazariy yondashuvlar va qarashlar evolyutsiyasi.....	552
Eshqo'ziyev Oxunjon Oybek o'g'li, doktorant	
O'zbekiston sanoatining rivojlanish tendensiyalari, muammo va yechimlari.....	559
Shavqiyev Erkin, i. f. n.	
"Yashil iqtisodiyot" ga o'tish zaruriyati, dastaklari va uning o'ziga xos tamoyillari	565
Berdiyev Baxtiyor Sodiqovich, kafedra dotsenti	
Innovatsion faoliyatni rivojlantiruvchi omillar va ulardan samarali foydalanish yo'nalishlari	571
Ashurov Maxammadjon Sotvoldiyevich, i. f. n., kafedra dotsenti	
Ijtimoiy tarmoqlar analitikasi.....	576
S. Qulmatova, PhD, dotsent	
Analysing the Functioning of Enterprise Management in the Context of Institutional Reforms	581
Kurpayanidi Konstantin Ivanovich, Professor	
Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi samaradorligini baholash	586
Ruxsatova Rushana O'ktamovna, erkin tadqiqotchi	
Soliq tushumlarini prognozlashtirish modellarini qurishning klassik va intellektual usullari	593
Narmanov Ulug'bek Abdugapporovich, PhD; Maqsudov Azamat Maqsud o'g'li	
Kompaniyani samarali boshqarishda marketingning o'rni va uning tamoyillarini qo'llash istiqbollari.....	598
Usmonova Dilfuza Ilhkomovna, kafedra dotsenti	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	602
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли, научный сотрудник	
Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy manbalari bo'yicha xarajatlar hisobi va uni takomillashtirish.....	608
Artikov Kurbonazar Amonovich, mustaqil ilmiy tadqiqotchi	
Innovatsion iqtisodiyot sharoitida inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalarning ahamiyati.....	614
Asamxodjaeva Shoira Shukurullaevna, katta o'qituvchi	

Перспективы развития инноваций и роль стартапов: зарубежный опыт, проблемы и решения.....	618
Ачилова Ширин Шавкат кизи , старший преподаватель	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarni kreditlashda garov ta'minotini takomillashtirish	622
Bazarova Nigora Ravshanovna , kafedra dotsenti	
Sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyatini boshqarish masalalari	627
Kenjayev Ilhom G'iyozovich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	632
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich , Scientific researcher	
Tijorat banklari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari	637
Mirpulatova Luiza Mansurovna , doktorant	
Tijorat banklarining tadbirkorlik subyektlarini kreditlash metodologiyasining ekonometrik tahlillari.....	642
Norov Akmal Ruzimamatovich , DSc, kafedra professori	
Tijorat banklarida kreditlash amaliyotini takomillashtirish yo'llari	649
Norova Nozima Nabiyeвна , katta o'qituvchi	
Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	657
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Jahondagi kuzatilayotgan globallashuv va tabiatdagi o'zgarishlar oqibatida kelib chiqayotgan turli xatarlardan himoya qilishda sug'urta tashkilotlari oldida turgan vazifalar ("O'zbekinvest" EISK AJ misolida).....	661
Sayfullo Mirzoyev	
International Experiences on Restoration of Financial Stability Through Indicators in Commercial Banking Sector	666
Solijonova Muxlisa Azamatovna	
Pensiya yoshining pensiya ta'minoti tizimiga ta'siri.....	668
Tursunov Jaxongir Pulatovich , DSc	
Mamlakat iqtisodiyotini islom moliya instrumentlari orqali rivojlantirish istiqbollari.....	673
Xalikov Ulug'bek Rustamovich , PhD	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	678
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova , mustaqil izlanuvchisi	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini davlat tomonidan qo'llab quvvatlashning innovatsion menejment tamoyillari... 683	
Shaniyazova Zamira Oralbayevna , PhD	
Тенденции развития жилищного строительства.....	688
Алиева Зилола Маматвалиевна , доцент кафедры	
Tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishning innovatsion usullari.....	692
Shakirova Nigora Axralovna , kafedra dotsenti v.b.	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'larining shakllanishi va nazorat qilinishi.....	698
Xusanov Nishonboy Abdusattarovich , filologiya fanlari doktori, professor	
Спиртные напитки - вред здоровью	702
Кариева Халима Икромжоновна , старший преподаватель кафедры	
Importance of Social Infrastructure Development in Rural Areas	706
Munisa Alimova	
Davlat xizmatida agile loyiha boshqaruvi texnologiyasidan foydalanish.....	709
Isaqova Zebo Murodovna , f.f.n. (PhD), tadqiqotchi	

SOG'LOMLASHTIRISH TURIZMI KLASTERLARI FAOLIYATIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISHNING KROSS- INNOVATSIYALAR ASOSIDAGI MODELI

G'ofurov Azizbek Umarjonovich
Farg'ona davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada mamlakatimiz hududlarida sog'lomlashtirish turizmi faoliyatini tashkil etishning samarali yo'nalishlaridan hisoblangan sog'lomlashtirish klasterida faoliyat ko'rsatuvchi subyektlar innovatsion faolligini rivojlantiruvchi kross-innovatsiya asosidagi model ilmiy yangilik sifatida tadqiq etilgan.

Kalit so'zlar: turizm, velnes-industriya, velnes-klaster, upravlenie velnes-klasterami, kross-innovatsii, globalnyy klaster, kross-marketing.

Abstract: In this article, the cross-innovation-based model, which develops the activity of innovation of the subjects operating in the Wellness cluster, calculated from the effective directions of organizing the activities of wellness tourism in the regions of our country, was studied as a scientific innovation.

Key words: tourism, wellness industry, wellness clusters, Wellness cluster management, cross-innovation, global cluster, cross-marketing.

Аннотация: В данной статье кросс-инновационная модель, развивающая инновационную активность субъектов, действующих в оздоровительном кластере, рассчитанная исходя из эффективных направлений организации деятельности оздоровительного туризма в регионах нашей страны, была изучена как научная инновация.

Ключевые слова: туризм, туристско-рекреационная сфера, туристско-рекреационные кластеры, управление туристско-рекреационными кластерами, кросс-инновации, глобальный кластер, кросс-маркетинг.

KIRISH

Jahonda turizm sohasi tez sur'atlar bilan rivojlanib borayotgan va eng daromadli biznes turi bo'lib, uning jahon yalpi ichki mahsuloti (YalM)dagi ulushi 10,0 foizni tashkil etadi.

Iqtisodiyotning bu sohasi tez sur'atlar bilan rivojlanmoqda va yaqin yillar ichida u eng muhim sohaga aylanadi. Turizm tarmog'iga investitsiyalarning yillik o'sishi taxminan 30% ni tashkil qiladi¹. Xalqaro turizm aholi bandligini ta'minlashga sezilarli ta'sir ko'rsatadi va chet el valyutasi kelishining faol manbai sifatida mamlakat tashqi savdo to'lov balansi, milliy iqtisodiyotgagina emas, ularning ijtimoiy, madaniy, ekologik muhitiga ham ta'sir etadi.

BMT davlatlarda turizm salohiyatini oshirish, yangi turistik xizmatlarni taklif etish, yangi turizm brendlarini yaratish, turizm sohasining raqobatbardoshligini oshirish bo'yicha takliflar kiritish, turizm geografiasini yanada kengaytirish, YalMdagi ulushini oshirish hamda turizmni rentabelli sohalardan biriga aylantirish masalalariga katta e'tibor qaratmoqda. Shuningdek, jahonda turizm xizmatlari bozori boshqarishni ilmiy asosda tashkil etish, uni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish, turistik korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish va istiqbolini baholashga e'tibor kuchaytirilmoqda. Turistik korxonalarni boshqarishni innovatsion asosda tashkil etish, boshqaruv samaradorligini ta'minlash, boshqaruv tizimiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar ta'sirini baholash bugungi kundagi eng muhim dolzarb masalalardan biridir.

O'zbekiston Respublikasini 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi ham "...O'zbekiston bo'ylab sayohat qiling" dasturi doirasida mahalliy sayyohlar sonini 12 million nafardan oshirish hamda respublikaga tashrif buyuradigan xorijiy turistlar sonini 9 million nafarga yetkazish" muhim yo'nalishlardan biri sifatida belgilab berildi. Sog'lomlashtirish turizmi faoliyatini samarali boshqarish va soha

1 www.unwto.

faoliyatini rivojlantirish asosida sog'liqni tiklash xizmatlarini ko'rsatish hajmining qisqa davr ichida o'sib borishi, bir tomondan, mamlakatda ichki turizm iste'moli hajmining ortishiga olib kelsa, ikkinchi tomondan, sog'liqni tiklash xizmatlarini eksport qilish hajmi ortishi hisobiga eksport hajmida turistik xizmatlar ulushining ortib borishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi ^[1].

Jahon mamlakatlarining iqtisodiy rivojlanish jarayonida so'nggi yillarda alohida tarmoq yoki sohalarni klasterli yondashuv asosida rivojlantirilishi bugungi kun holati doirasidagi tadqiqotlarni talab qiladi. Shuni e'tiborga olgan holda, mamlakatimiz hududlarida sog'lomlashtirish turizmi faoliyatini tashkil etishning samarali yo'nalishlaridan biri bo'lgan sog'lomlashtirish xizmatlari klasterlarini shakllantirish hamda ularni boshqarish asosida xizmatlar bozorini rivojlantirish istiqbolli yo'nalish sifatida e'tirof etilmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Turli tadqiqotlar natijalarini o'zida aks ettirgan xorijiy adabiyotlarda ham sog'lomlashtirish xizmatlari va u bilan bog'liq ayrim tushunchalar bo'yicha yakdil fikrlar mavjud emas. Buning sababi – sog'lomlashtirish va sog'lomlashtirish turizmi faoliyati tushunchalariga ta'rif berish, uning faoliyat chegaralarini aniq belgilab olish murakkab jarayon hisoblanadi. Bu mavzuga oid atamalarning yagona talqini mavjud emasligi, turli mamlakatlarda turlicha yondashuv va tushunchalar mavjudligi, sog'lomlashtirish tushunchasi bo'yicha qonunchilikda ma'lumot berilmaganligi, sog'lomlashtirish bo'yicha aniq ma'lumotlar olish imkoni chegaralanganligi o'rganilayotgan sohada tadqiqotlarni keng ko'lamda va asosli amalga oshirish imkoniyatini qisqartiradi.

Klaster nazariyasi tashabbuskori bo'lgan M. Porterning fikriga ko'ra, klaster muayyan sohada umumiy va tashqi aloqalar bilan bir-biriga bog'liq bo'lgan kompaniyalar (etkazib beruvchilar, ishlab chiqaruvchilar va boshqalar) va ularning asosiy faoliyati bilan bog'liq bo'lgan muassasalar (ta'lim muassasalari, davlat boshqaruvi organlari, infratuzilma)ning geografik yaqin guruhidir ^[2].

M. Porter fikricha, klasterlarning muvaffaqiyatli rivojlanishi barqaror rivojlanish strategiyasini qo'llashni talab qiladi, ya'ni guruhlar – turli xil manfaatdor tomonlarning birlashtirilishi, iqtisodiyotning raqobatbardosh ustunligiga erishishga yo'naltirilgan sog'lomlashtirishning yangi tashkiliy shaklidir.

A. Aleksandrovaning xalqaro sayyohlik tadqiqoti natijalariga ko'ra, turizm sohasida klasterlarni rivojlantirish uning samaradorligini oshirishini isbotladi. Turistik mahsulotni ishlab chiqarish va sotish bilan shug'ullanadigan korxonalar va iqtisodiyot tarmoqlari o'rtasida texnologik aloqalarni (asosan, biznes aloqalarini) tashkil etish zarurati turizm klasterini rivojlantirishda asosiy turtki bo'ladi. Turizm klasterlari mintaqaning asosiy turizm va sog'lomlashtirish resurslari asosida shakllantiriladi. Turistik mahsulotlar va xizmatlarni ishlab chiqarish va yetkazib berish bilan bevosita shug'ullanuvchi korxonalar va tashkilotlar bilan bir qatorda sayyohlik klasteri vakillari, tadqiqot institutlari, ta'lim muassasalari, kasaba uyushmalari, jamoatchilik vakillari va boshqalar turizm majmuyi ishtirokchilari sifatida klaster tarkibida ishtirok etadilar ^[3].

Yuqoridagilardan ko'rinadiki, sog'lomlashtirish klasterlarini boshqarish jarayonlari xorijiy va mamlakatimiz olimlarining tadqiqotlarida yetarli darajada o'z aksini topmagan. Yuqoridagilarni e'tiborga olgan holda tadqiqotda nazariy tadqiq asosida kross-innovatsiyalar asosida sog'lomlashtirish turizmi klasterlarida innovatsion faoliyatni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mamlakatimizda sog'lomlashtirish turizmi faoliyatini yanada rivojlantirish maqsadida xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatiga turli yengilliklar va imtiyozlar berilmoqda. Bu esa, sohada sog'lomlashtirish muassasalarini barpo etish, mavjudlarini jahon talablari darajasiga moslashtirish imkonini bermoqda. Bugungi kunda sog'lomlashtirish xizmatlariga bo'lgan talab taqdim etilayotgan taklif nuqtasidan yuqori darajaga ko'tarilmoqda. Shularni e'tiborga olgan holda tadqiqotimizda ilmiy yangilik sifatida taklif etilayotgan model asosida sohada yangi tizimni amalga oshirish, sog'lomlashtirish turizmi klasterlarini shakllantirish va shu klasterlarda faoliyat ko'rsatuvchi subyektlar innovatsion faolligini rivojlantiruvchi kross-innovatsiya asosidagi modellardan foydalanish zaruratini tug'dirmoqda.

Sog'lomlashtirish turizmi klasterlarining innovatsion faoliyatini rivojlantirishning modellashtirishni tashkil etish – bu xo'jalik yurituvchi subyektlarning innovatsion faoliyatidagi eng murakkab jarayondir. Korxonalarining barcha innovatsion faoliyati shakllantirilayotgan modellarni to'g'ri yaratishga bog'liq.

Hozirgi vaqtda sog'lomlashtirish sohasini rivojlantirish nafaqat sog'lomlashtirish turizmi xo'jalik yurituvchi subyektlar negizida sog'lomlashtirish klasterlarini yaratish bo'yicha ketma-ket (chiziqli) tadbirlarni amalga oshirish, turli xo'jalik yurituvchi subyektlar o'rtasidagi o'zaro funksional ta'sir natijasida amalga oshirilmoqda. M. Porter o'z asarlarida tarmoqlar yoki xo'jalik faoliyatidan ancha katta darajada klasterlar yangi texnologiyalar, ko'nikmalar, marketing tadqiqotlari, axborotlar tarqatish va iste'mol talablarini hisobga olgan holda tadbirkorlik subyektlari o'rtasida o'zaro aloqalar yaratishini qayd etadi ^[6].

Hozirgi kunda xorijiy mamlakatlar olimlarining tadqiqotlarida, shuningdek, amaliyotda ham "kross-sanoat innovatsiya" (KSI) tushunchasi keng qo'llanilmoqda. KSI – boshqa sanoat va xo'jalik faoliyatining mavjud ehti-

yojlarini qondirish uchun mavjud yechimlarni ijodiy ishlab chiqilgan simulyatsiyasidir. Bu yechimlar patentlar, maxsus bilimlar, texnologiyalar, biznes jarayonlar, qobiliyatlar, xo'jalik tizimlari yoki tadbirkorlik subyektlari faoliyatining biznes modeli hisoblanadi [9].

Kross-innovatsiya modeli (KIM) yoki kross-sanoat innovatsiya modeli korxonaning innovatsion jarayonida turli iqtisodiy faoliyatdan olingan g'oyalar, bilimlar, mohiyat, tushunchalar va texnologiyalarni tizimli hisobga olishdir.

Xerox, IBM, Intel kabi dunyoning yetakchi kompaniyalari tomonidan innovatsiyalarni boshqarishning yangi modellari amalga oshirilmoqda. Ular bozorga kiritilganda, asosiy o'zgarishlarga duch kelindi. Bu tajribani tahlil qilish innovatsiyalarni boshqarishning yangi paradigmasini shakllantirish imkonini berdi. Bu "ochiq innovatsion model" (G. Chesbro) deb nomlandi [10]. Ochiq innovatsion modelining an'anaviy innovatsion modelidan quyidagicha farqlariga ega:

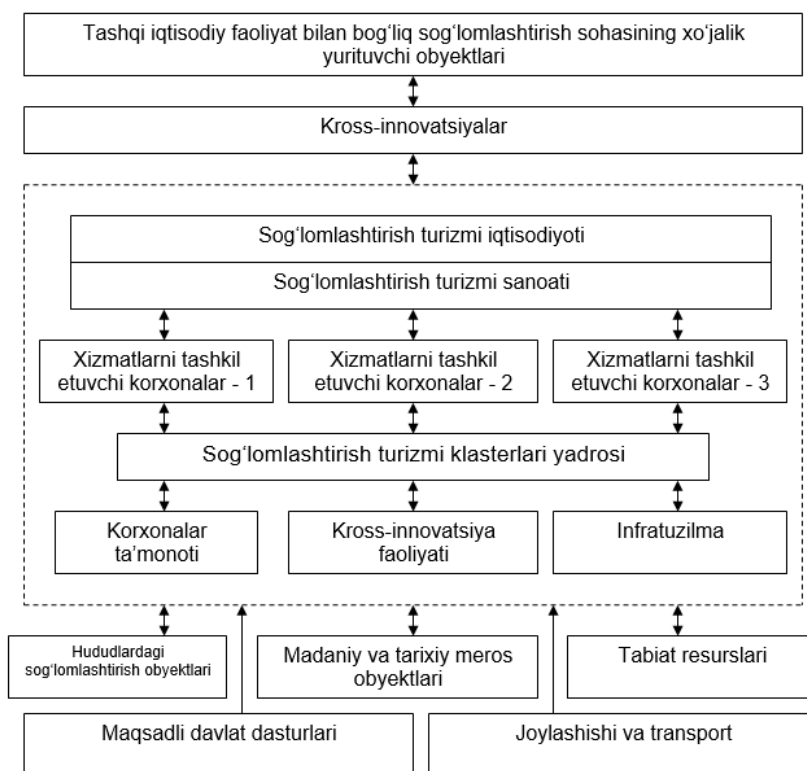
- ochiq innovatsiyalar o'z ishtirokchilarining pozitsiyalarini mustahkamlashni ta'minlab, bilimlarni uzatishning ta'sirini shakllantiradi va o'zaro innovatsiyalar ikkilamchi ta'sirlarda ishtirok etadi. Ular turli bilim va yangi mahsulotlar (xizmatlar) yaratishda namoyon bo'ladi. Ko'p tarmoqli texnologiyalarni rivojlantirish, an'anaviy texnologiyalarning yangi bozorlarga yangi shakllarda va yangi sifatda kirib borishini ta'minlash;
- innovatsion texnologiyalarning jamiyatga, atrof-muhitga, intellektual mulkka ta'sirini oshirish va boshq.

Ikkilamchi ta'sirlarda esa, "spillover effects", bir sohadagi yangiliklar faoliyatning boshqa sohaslariga ta'sir qilganda yuzaga keladi;

- bilim va g'oyalar innovatsion jarayonlar, mahsulotlar (xizmatlar)ni rivojlantirishning boshlang'ich nuqtasi bo'lgan bir sohadan ikkinchi sohaga ko'chiriladi.

Global klasterlarni o'rganish bizga kross-tarmoqlarning turli xil innovatsion modellari shakllantirishga imkon beradi. Bu yerda klasterning asosiy qismi sog'lomlashtirish turizmining yirik iqtisodiy shaxsidir. U boshqa iqtisodiy tashkilotlar, tadqiqot markazlari va boshqa hududiy korxonalar bilan faoliyat sohaslarida funksional yo'nalishlarga ega bo'lib "sog'lomlashtirish turizmining tarmoq sektori" modelini yaratadi. Ushbu modelni hududlarning innovatsion infratuzilmasidan foydalanib, turli xil boshlang'ich loyihalarni yaratish orqali kengaytirish mumkin. Klaster tufayli iqtisodiy subyektlarning zarur soni borligi uchun, gorizontaal kross-tarmoqlar barqaror rivojlanish ta'siriga erishishi mumkin.

Kross-tarmoq modellarini tashkil etishga asoslangan sog'lomlashtirish turizmi innovatsion klasterlari jahon bozorini rivojlantirish uchun vektor hisoblanadi. Tarmoqlararo innovatsion texnologiyalarning bu klasterlari dinamik o'z-o'zini rivojlantirishga erishishi, asosiy funksional vazifani bajarish, ularning joylashuvi hududlar uchun o'sish qutbi bo'lish imkoniyatiga ega.

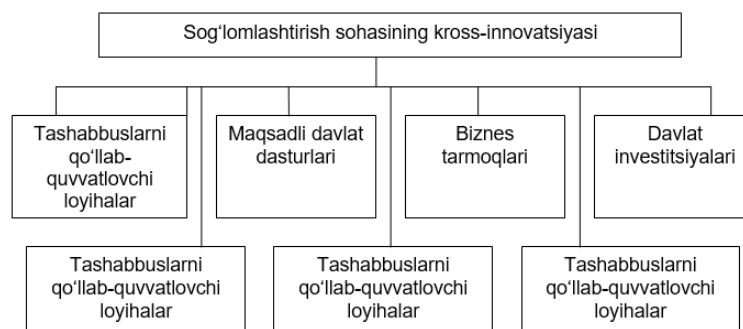

1-rasm: Kross-innovatsiyaga asoslangan sog'lomlashtirish turizmi klasterlarining innovatsion faolligini oshirish modeli

Innovatsion texnologiyalar interaktiv turistik sayohatlar, dam olish dasturlari bilan veb-saytlar, uch o'lchamli grafikali ta'lim va o'quv filmlari, virtual haqiqat va boshqalar kabi yangi "sog'lomlashtirish" turlarini taklif etadi. Ushbu turistik mahsulotlar iste'molchining his-tuyg'ulariga qaratilgan, shuning uchun onlayn sayohatlarni taklif qilishda xarid qilish uchun maxsus muhit yaratish muhimdir. Bunday holda, o'zaro tarmoq innovatsion modelarida hissiy komponentni diqqat bilan tasavvur qilish kerak.

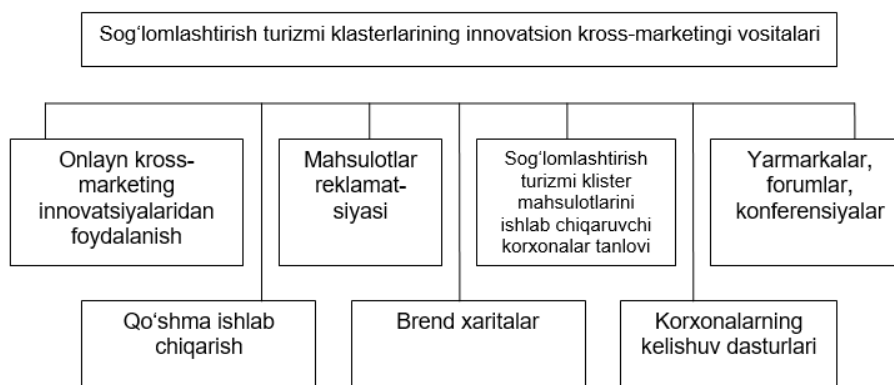
Umuman olganda, kross-innovatsiyalarni shakllantirish sog'lomlashtirish turizmi klasterlarida muayyan afzalliklarni yaratadi:

- minimal investitsiya xavfi bo'lgan yangiliklardir, chunki ularni ishlatish tajribasi mavjud;
- yangi faoliyat turlarining paydo bo'lishiga olib kelishi bilan tub yangiliklardir;
- samarali yangilik sifati tijoratlashtirilgan, bozorga kirish uchun yechimlar mavjud va kirish vaqti kamaytirilishi mumkin;
- turli tarmoqlar o'rtasidagi bozor ulushi ustidan risklar xavfini kamaytirish va faoliyatini diversifikatsiyalash asosida daromadni oshirish imkoniyatini kengaytiruvchi yangilikdir;
- biznes hamkorlarning tarmoqli-kompleks klasteridir.

2-rasm: Sog'lomlashtirish turizmi sohasida Kross-innovatsiyalardan foydalanish yo'nalishlari

Kross-innovatsiyalardan foydalanish yo'nalishlari ijtimoiy hodisa sifatida rivojlanishi, shuningdek turizm industriyasi mamlakatning butun iqtisodiy mexanizmi tarkibiy qismi sifatida davlatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish darajasining umumiy holati bilan shakllanadi. Hozirgi kunda innovatsion texnologiyalar alohida turistik saytlarda e'tiborni jalb qilish, turistik oqimlarni oshirish, xizmat ko'rsatish va qulaylik darajalarini yaxshilash hamda yangi eksklyuziv xizmatlarni yaratish uchun qo'llanilmoqda. Mamlakatimizda innovatsion sog'lomlashtirish texnologiyalaridagi mavjud masalalarni hal qilishda ayniqsa madaniy merosni saqlash, mintaqaviy infratuzilmani rivojlantirish, xizmat ko'rsatish darajasini rivojlantirish, sog'lomlashtirish sohasining moddiy bazasini takomillashtirish muhimdir. Bu holatda innovatsion mahsulotlar (xizmatlar) turlarini yaratishda, sog'lomlashtirish sohasi xo'jalik yurituvchi subyektlarning faoliyatini turli yo'nalishlarda rivojlantirish uchun foydalanish mumkin bo'lgan axborot texnologiyalari alohida ahamiyatga ega.

3-rasm: Sog'lomlashtirish turizmi klasterlari uchun kross-innovatsion marketing vositalari

Sog'lomlashtirish turizmi sohasida xo'jalik yurituvchi subyektlarni joylashtirish bilan bog'liq masalalarni hal qilish, sotishni ko'paytirish va turistlarga minimal xarajatlar bilan asosiy xizmatlarni ko'rsatish imkonini beruvchi kross-marketingdan foydalanish muhim hisoblanadi. Kross-marketingning mohiyati klasterdagi sog'lomlashtirish turizmining bir necha biznes subyektlari tovar va xizmatlardan xabardorligini oshirish va savdoni rag'batlantirish uchun qo'shma harakatlarni shakllantirish, sog'lomlashtirish turizmida xizmatlar iste'molchilari uchun

qo'shma chegirma kartalarni berish, hamkorlar uchun axborotlarni qo'llab-quvvatlash, hamkorlarga o'zaro savdoni tashkil etish bo'yicha imtiyozlar berish, mahsulotlar (xizmatlar) chegirmalari uchun reklama aksiyalarini o'tkazish bilan izohlanadi.

Kross-marketingning eng asosiysi vositasi – hamkor tashkilotlarning xizmatlari yagona maqsadli auditoriya manfaatlariga qaratilgan bo'lishi kerak. O'zaro marketingni tashkil etish shartlari quyidagicha amalga oshiriladi:

- tadbirkorlik subyekti birgalikda ishni tashkil etish istagi bo'lishi kerak va ularning integratsiyasi mijoz uchun qiziqarli bo'lishi kerak;
- kross-marketing hamkori raqobatchi bo'lmasligi kerak;
- hamkor tashkilotlar umumiy maqsadli auditoriyaga ega bo'lishi kerak;
- sotilgan mahsulotlar (xizmatlar) yagona narx kategoriyasiga tegishli bo'lishi kerak.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqorida belgilangan vazifalar va amaliy natijalar asosida quyidagi taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi:

Tadqiqot ishida ilmiy yangilik sifatida taklif etilayotgan Sog'lomlashtirish turizmi klasterlari uchun kross-innovatsiyalar asosida sog'lomlashtirish muassasalari faoliyatini boshqarishning alohida tarkibiy tuzilmasini ishlab chiqish va uzoq muddatli strategiyasini shakllantirish;

- modellashtirishga tizimli yondashuvdan foydalanish asosida ayrim yondashuvlarni shakllantirish;
- sog'lomlashtirish turizmi klasterining o'ziga xos xususiyatlarini, uning joylashuvi, resurslar va infratuzilmasini hisobga olgan yondashuvlar yaratish;
- turdosh modellar gomeostatika tamoyilini hisobga olish;
- Sog'lomlashtirish turizmining ichki zaxiralarni hisobga oluvchi modellarni shakllantirish va amaliyotga joriy etish;
- Sog'lomlashtirish turizmi faoliyatiga ichki va xorijiy investitsiyalarni muntazam va rejali jalb qilish asosida sohaning moddiy texnik bazasini kengaytirish va sohaga innovatsiyalarni keng jalb qilish;
- Sog'lomlashtirish turizmi hududlarida turizm klasterlarini barpo etish (O'zbekistonning barcha mintaq va hududlarida mavjud sanatoriyalar, pansionatlar va dam olish maskanlarida qo'shimcha ravishda turizmni barcha yo'nalishlarini qamrab oladigan turistik obyektlar majmuyini qurish va bu orqali hududga ichki va xalqaro turistlarni jalb etish).

Ushbu tadqiqot ishimizning ilmiy yangiligi hisoblangan kross-innovatsiyalar asosida sog'lomlashtirish klasterlarida innovatsion faoliyatni boshqarish va rejalashtirish asosida mavjud sog'lomlashtirish xizmatlaridan foydalanish darajasini maksimalashtirish va xizmatlar taklifini samarali tashkillashtirishda sohada innovatsion salohiyatning resurs komponentlaridan samarali foydalanish mexanizmlarini ishlab chiqish sohaning rivojlanish davrini yanada qisqartiradi. Bu esa, sog'lomlashtirish xizmatlari bozorida talab va taklif munosabatlarini yuqori to'yinish nuqtasini belgilashga asos bo'ladi hamda hududlar kesimida sog'lomlashtirish xizmatlar bozorining rivojlanish diffuziyasini tezlashtiradi, yangi ish o'rinlari yaratadi, aholining samarali bandligi ta'minlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-son Farmoni. O'zbekiston Respublikasining qonun hujjatlari to'plami, 2017 yil, 6-son, 70-modda.
2. Porter M. The competitive advantage of nations. – New York: The Free press. 1990. – P. 270 p.
3. Aleksandrova, A. (2007). Tourism clusters: contents, borders, operating mechanism // Contemporary problems of service and tourism. No 1. P. 51- 61.
4. Лапа Е. А. Развитие инновационной активности хозяйствующих субъектов туристско-рекреационной сферы. Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Самара–2019. Стр–209.
5. Mirzayev, A. T. (2023). O'zbekistonda sog'liqni saqlash sohasini ko'p variantli stsenariylarni ishlab chiqish asosida rivojlantirish istiqbollari. *Gospodarka i Innowacje.*, 32, 119–126.
6. Mirzayev, A. T. (2020). Turistik-rekreatsiya klasterlarini boshqarishda innovatsion salohiyatning resurs komponentini baholash uslubiyoti. *Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar*, (4), 390–401.
7. Topilovich, M. A. (2021). Economic evaluation of multiplicative efficiency on the basis of generalized indicators of resource components in tourist recreation activities. *European Journal of Research Development and Sustainability*, 2(6), 107–114.
8. Xomidov, K. (2023). O'zbekistonda turistik majmualar faoliyatini boshqaruv samaradorligi oshirish yo'llari. *Economics and Innovative Technologies*, 11(3), 154–160.
9. Homidov, K. (2023). Organizational and economic foundations of the organization of tourist complexes in the development of tourism in the regions. *Journal of Agriculture & Horticulture*, 3(7), 44–50.
10. Homidov, K. (2023). Conceptual approaches to the formation of a model for the sustainable development of tourist complexes. *Development of pedagogical technologies in modern sciences*, 2(7), 33–38.

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot"
jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

